

«سایکس-پیکو» 100 ساله شد

رهاورد توافق استعماری «سایکس-پیکو» علاوه بر تقسیم منطقه به پنج قسمت، کاشت رژیم صهیونیستی بود؛ منطقه‌ای که الان زیر سایه تهدید «داعش» تکفیری با خطر تقسیمی جدید روبه‌روست.

رهاورد توافق استعماری «سایکس-پیکو» علاوه بر تقسیم منطقه به پنج قسمت، کاشت رژیم صهیونیستی بود؛ منطقه‌ای که الان زیر سایه تهدید «داعش» تکفیری با خطر تقسیمی جدید روبه‌روست. به گزارش گروه بین‌الملل **خبرگزاری فارس**، 6 روز دیگر (16 می) مصادف است با صدمین سالروز امضای موافقت‌نامه «سایکس-پیکو» که در آن، طرح تجزیه امپراتوری عثمانی و تقسیم کشورهای عربی تحت حاکمیت آن، به شکل سری بین فرانسه و انگلیس کلید خورد. «رشید خشان» نویسنده و تحلیل‌گر تونسی در یادداشتی به مناسبت صد سالگی این موافقت‌نامه استعماری، به تأثیرات و تبعات آن تا به امروز، پرداخته است. در این یادداشت که سایت «هسبرس» مغرب منتشر کرده، آمده است، این توافق‌نامه با موافقت روسیه تزاری و با «خط کش» دو شخص ناشناس به نام‌های «مارک سایکس» بریتانیایی و «فرانسوا ژرژ پیکو» فرانسوی در لندن صورت گرفت و به موجب آن، کشورهای عراق، فلسطین، مصر و اردن تحت قیمومیت و اشغال انگلستان قرار گرفت و سوریه، شمال عراق، لبنان و مغرب عربی نیز به فرانسه رسید. **فرانسوا ژرژ پیکو فرانسوی (راست) و سر مارک سایکس بریتانیایی (چپ)** این موافقت‌نامه تغییرات گسترده‌ای در چشم انداز منطقه ایجاد کرد که برای پایان دادن به رقابت بر سر تصاحب مستعمره‌ها نقش آفرین بود؛ زیرا آلمان خواست بر مغرب سیطره پیدا کند که این مسئله منجر به ایجاد تنش و بحران با فرانسه شد و تنها با برکناری «تیوفل دالکاسی» وزیر خارجه فرانسه در پاسخ به درخواست آلمان موقتاً پایان یافت. این بحران دوباره بین آلمان و فرانسه در جنوب مغرب ایجاد شد تا جایی که نزدیک بود بین برلین و فرانسه جنگ شروع شود. بر اساس این گزارش، فرانسه طی توافقی با آلمانی‌ها توانست مغرب را از چنگ آن‌ها بیرون بکشد و «معاهده فاس» را در مقابل واگذاری مصر به انگلستان تحمیل کند. در مقابل آلمانی‌ها اقدام به اجرای طرح خط راه آهن «برلین-بغداد-بصره» معروف به خط آهن «بی.بی.بی» کردند. انگلیس‌ها دیدند اگر آلمانی‌ها با این طرح بر مراکز راهبردی و خطوط ارتباطی و حمل و نقل سیطره پیدا کنند، خط جاده ابریشم از کار خواهد افتاد و ضربه‌ای سختی به امپراتوری خودشان وارد خواهد کرد. **منطقه تحت نفوذ فرانسه (آبی)، منطقه تحت نفوذ بریتانیا (قرمز)، منطقه تحت نفوذ روسیه (سبز)** تقسیم شرق جهان عرب و ترسیم نقشه جدید بر اساس هیچ معیار واقعی نبود و موافقت‌نامه سایکس-پیکو به دقت مرزهای خاورمیانه را ترسیم نکرد و فقط مرز مناطق نفوذ را ترسیم کرد و در نتیجه آن بعد از جنگ جهانی اول، حوادثی پیش آمد که منجر به سر برآوردن کشورهایی شد که در قرن 20 شاهد آن بودیم. این تحلیل‌گر تونسی، با اشاره به پیامدهای منفی این توافق، می‌نویسد، با این توافق، جای تنوع دینی و همزیستی دینی و فرقه‌ای را که در سایه امپراتوری عثمانی ایجاد شده بود، نظام‌های ملی‌گرای معاصر گرفت که اساس فکری آن‌ها بر گرایش‌های قومی عربی یا دیدگاه‌های اسلامی مبتنی بود. **تقسیم منطقه به 5 قسمت** بدین ترتیب، توافق سایکس-پیکو آنچه بعدها خاورمیانه نامیده شد، به پنج منطق تقسیم کرد، با این تفاوت که وضعیت موجود در شبه جزیره عربستان را حفظ کرد. این نویسنده تونسی ادامه می‌دهد، به دنبال پیروزی انقلاب اکتبر روسیه، از این توافق محرمانه پرده برداشته شد و روزنامه «منچستر گاردین» مفاد آن را منتشر کرد و «آرتور بلفور» وزیر خارجه وقت انگلستان به دنبال آن، بیانیه تاریخی خود را صادر کرد و در آن قول تشکیل یک کشور یهودی در فلسطین را به یهودی‌ها داد. طولی نکشید که نظامیان انگلیس 11 دسامبر 1917 درست یک ماه بعد از بیانیه بلفور، وارد بیت المقدس شدند و همزمان نظامیان فرانسوی در ساحل سوریه پیاده شدند و بلاد شام به 3 منطقه نظامی تقسیم شد تا زمینه‌ای باشد برای نظام قیمومیت در شرق جهان عرب و تقسیم آن بین فرانسه و انگلیس. نویسنده این یادداشت با بیان اینکه موافقت نامه سایکس-پیکو فایده‌ای برای اعراب نداشته است، می‌نویسد: به رغم وعده‌های استقلالی که در مقابل کمک به متفقین در اثناء جنگ جهانی اول به عرب‌ها داده شده بود، ولی آن‌ها نه تنها دست خالی از این جنگ برگشتند بلکه کنفرانس صلح، حتی حاضر نشد به سخنان هیأت‌ها و نمایندگان آن‌ها گوش کند. و با وجود اینکه «توماس ویلسون» رئیس جمهور وقت آمریکا اعلامیه تاریخی خود را در سال 1917 اعلام کرد که به موجب آن ملت‌ها در تعیین سرنوشت خودشان آزادند، ولی اعراب از این اعلامیه چیزی به دست نیاوردند؛ چرا که در اتاق‌های پشت کنفرانس‌ها صلح ماندند و به موجب توافق «سان ریمو» فلسطین تحت قیمومیت انگلستان قرار گرفت تا یهودیان بتوانند کشور خود را در این منطقه تأسیس کنند. در پایان این یادداشت آمده است: می‌توان گفت که چهره سایکس-پیکو، بعد از گذشت صد سال و به دنبال سیطره گروه تروریستی «داعش» بر مناطق وسیعی از عراق و سوریه در حال تغییر است و باید سوال کرد که آیا این منطقه در انتظار «سایکس-پیکو جدیدی» است؛ در حالی که رسانه‌ها از مدت‌ها پیش به آن می‌پردازند. آنچه مسلم است این است که منطقه خاورمیانه «تجزیه شده» برای دوباره تقسیم شدن، هم‌اکنون به سمت جراحی تازه‌ای حرکت می‌کند.